

GYVŪNŲ ĮKANDIMAI VAIKŲ AMŽIUJE

INGRIDA SAPAGOVAITĖ^{1,2}, RAMŪNAS RAUGALAS¹, JULIJA KOCIŪTĖ^{1,2}

¹Vaikų ligoninė, Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialas,

²Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas

Raktažodžiai: šunų įkandimai, gyvūnų įkandimai, kąstinės žaizdos, intracerebrinis abscesas, vaikų traumos.

Santrauka

Gyvūnų įkandimai – rimta visuomenės sveikatos problema, ypač aktuali vaikų amžiuje. Straipsnio tikslas – apžvelgti ir išanalizuoti 4 metų (2008-2011 m.) Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialo Vaikų ligoninės duomenis apie gyvūnų įkandimus, jų epidemiologiją, sezoniskumą, nukentėjusių vaikų amžių bei rizikos grupes, pakenkimų pobūdį bei gydymo metodus ir palyginti šiuos duomenis su kitų išsivysčiusių šalių (tokių kaip JAV, Kanada, Prancūzija ir pan.) literatūros duomenimis.

Nagrinėti vaikų iki 18 m. amžiaus, kurie kreipėsi į Vaikų ligoninės priėmimo-skubios pagalbos skyriaus chirurgijos poskyrį (PSPS) dėl gyvūnų įkandimų 4 metų laikotarpiu, statistiniai duomenys.

Per 4 metus į PSPS kreipėsi 75 678 vaikai. Iš jų 1067 – dėl gyvūnų įkandimo (1,41%). Vidutinis nukentėjusiųjų amžius – 8,8 metai. Rizikingiausias amžius 7-10 metų. Dauguma gydyti ambulatoriškai, hospitalizuota 9,1% (97 vaikai). Dažniausia vaikai nukentėdavo gegužės – rugpjūčio mėnesiais (pikas – birželio mėn.). 70,2% (749 vaikai) nukentėjo nuo žinomo gyvūno; 29,8% (318 vaikų) nuo valkataujančių gyvūnų. Šis skaičius kasmet didėja. Tuo tarpu nuo savo augintinio kasmet nukentia vis mažiau vaikų. Vaikams iki 5 metų amžiaus dažniausiai sužalojami galva ir veidas (45,9%), vyresniems – viršutinės (43,3%) ir apatinės (34,1%) galūnės. Kuo mažesnis vaikas, tuo aukštesnė kūno dalis apkančiojama. 27,7% (296 vaikai) kreipėsi dėl paviršinių pažeidimų / nubrodinimų, 72,3% (771 vaikai) – dėl žaizdų, reikalaujančių chirurginės intervencijos. Rasti 9 lūžiai: 8 atvejais plaštakos ir pirštų, 1 atveju – galvos. 4,5 m. mergaitei po įkandimo susiformavo smegenų abscesas ir buvo atlikta neurochirurginė operacija. Baigtis gera.

Manome, kad jaunesniems kaip 10 m. vaikams tikslinga atlikti rentgenogramas visais atvejais, kai stambus šuo apkančioja rankas ar galvą, vyresniems – esant plaštakų ar pirštų žaizdoms.

ĮVADAS

Daugelyje šeimų naminiai gyvūnai (šunys, katės) atlieka draugų vaidmenį, be to, šunys dažnai laikomi turto ar asmens apsaugai. Tačiau toks žmonių ir gyvūnų gyvenimas kartu (partnerystė) turi ne tik teigiamų savybių, bet dažnai sukelia ir rimtų problemų. Kiekvienais metais daugybė žmonių nukenčia nuo gyvūnų įkandimų. Tai tampa visuomenės sveikatos problema ne tik mūsų, bet ir kitose šalyse. Vis plačiau atliekami statistiniai tyrimai ir ekonominiai skaičiavimai, kiek žmonių nukenčia nuo gyvūnų ir kokias sumas valstybė turi skirti šių ligonių gydymui. Tokie skaičiavimai atliekami JAV, Kanadoje ir kai kuriose Europos valstybėse [3,5], tačiau Lietuvoje tokių skaičiavimų atlikta nepakankamai. Svarbu pažymėti, kad gyvūnai platina pasiutligę, dėl to išsivysčiusiose šalyse yra taikoma gyvūnų privalomos vakcinacijos programa. Mažiau išsivysčiusiose šalyse daugybė gyvūnų lieka nevakcinuoti, tuo sukeldami grėsmę šios mirtinos ligos plitimui. Deja, mūsų duomenimis, Lietuvoje šiai problemai kol kas skiriama nepakankamai dėmesio.

Jei suaugusieji nukenčia nuo gyvūnų įkandimų rečiau, vaikai dėl savo neatsargumo, neteisingo situacijos vertinimo ar pavojaus nesuvokimo nukenčia žymiai dažniau [1,2,5,6]. Maži vaikai bando žaisti su edančiu gyvūnu, nori paglostyti benamus, erzina, muša juos. Paaugliai bėga ar važiuoja dviračiu pro šunį, tuo provokuodami jo agresyvų elgesį, todėl dažnai nukenčia net nuo šeimoje auginamų gyvūnų. Be to, Lietuvoje neišspręsta beglobių, valkataujančių gyvūnų problema, per mažai dėmesio skiriama šunų vedžiojimo taisyklių laikymosi kontrolei (pavadėlių, antsnukių naudojimas, vedžiojimas tam skirtose vietose ir pan.). Dėl to daug vaikų nukenčia tiesiog bėgiodami ar žaisdami kieme. Įkandus gyvūnui paaiškėja, kad šis nebuvo skiepytas nuo pasiutligės ar skiepytas seniai, ir nukentėjusiems tenka skirti antirabinės profilaktikos kursą.

Darbo tikslas - išanalizuoti paskutinių 4 metų (2008-2011 m.) Vaikų ligoninės duomenis apie vaikus, patekusius į Priėmimo-skubios pagalbos skyrių dėl gyvūnų įkandimų, atsižvelgiant į nukentėjusiųjų amžių, rizikos grupes, pažeidimų pobūdį, vietą, sezoniskumą, gydymą bei įvertinti pastarųjų metų tendencijas.

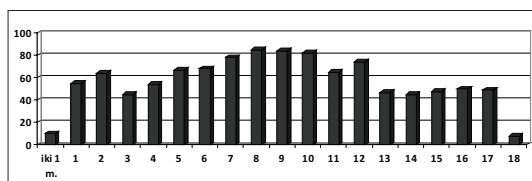
TYRIMO MEDŽLAGA, METODAI IR REZULTATAI

Naudoti Vaikų ligininės Priėmimo-skubios pagalbos skyriaus (PSPS) II poskyrio 2008-2011 m. ambulatorinių pacientų registracijos duomenys. Per 4 metus į PSPS kreipėsi 75 678 vaikai iki 18 metų amžiaus. Traumas patyrė 39 566. Iš jų 1067 vaikai nukentėjo nuo gyvūnų įkandimo (tai sudarė 1,41% visų ambulatorinių arba 2,7% traumas patyrusių pacientų).

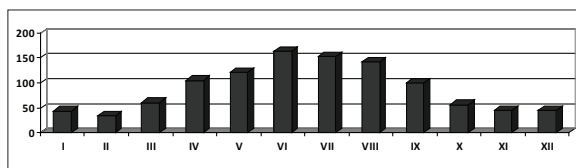
Nagrinėta įkandimų epidemiologija, nukentėjusiųjų amžius, sužeidimų pobūdis, pakenkimo vieta, gydymo metodai, pažeidimo lokalizacijos priklausomybė nuo amžiaus, hospitalizacijos dažnis bei antirabinės vakcinacijos poreikis.

4 metų laikotarpiu (2008-2011 m.) į Vaikų ligininę kreipėsi 1067 vaikai, jaunesni kaip 18 metų amžiaus, nukentėję nuo gyvūnų įkandimų. Tai sudarė 1,41% visų ambulatorinių pacientų (iš viso 75 678), apžiūrėtų PSPS per atitinkamą laikotarpį, arba 2,7% visų traumas patyrusių pacientų (iš viso 39 566). Iš jų 9,1% (97) buvo hospitalizuoti. Vidutinis nukentėjusiųjų vaikų amžius buvo 8,8 metai. Pastebėta, kad dažniausiai kreipiasi 7-10 metų vaikai. Nukentėjusiųjų nuo gyvūnų įkandimų vaikų skaičius pagal amžių pateiktas 1 grafike. Pastebėtas ir įkandimų sezonškumas, - daugiausia nukentėjusiųjų būna gegužės-rugpjūčio mėnesiais; pikas – birželio mėn. (2 grafikas).

Išnagrinėjus 1067 atvejus, paaiškėjo, kad kasmet kreipiasi vis daugiau nukentėjusiųjų nuo gyvūnų įkandimų vaikų, tačiau sunkių / daugybinių įkandimų mažėja. Vis mažiau

1 grafikas. Nukentėjusiųjų nuo gyvūnų įkandimų vaikų skaičius pagal amžių

2 grafikas. Įkandimų skaičius įvairiais mėnesiais

1 lentelė. Nukentėjusiųjų ir hospitalizuotų vaikų skaičius

Metai	Nukentėjusiųjų skaičius	Hospitalizuotų sk.	Hospitalizuotųjų %
2008	252	25	9,9
2009	252	31	12,3
2010	280	24	8,6
2011	283	17	6,0
Iš viso	1067	97	9,1

vaikų hospitalizuojama operaciniam gydymui (1 lentelė).

Dažniausiai vaikai nukentėję nuo žinomų gyvūnų, t.y. draugų, kaimynų ar savo šuns / katės įkandimų – 70,2% (749 atvejai). Kita dalis – 29,8% (318 atvejų) atvyksta nukentėję nuo nežinomų, valkataujančių gyvūnų įkandimų ir šis skaičius kasmet vis didėja. Tuo tarpu nuo savo augintinių kasmet nukentėję vis mažiau vaikų (2 lentelė). Šie duomenys rodo, kad neprižiūrimi, valkataujantys, benamiai gyvūnai, kurie lieka neskiepyti, Lietuvoje kelia rimtą problemą, kaip pasiutligės užkrato šaltinis. Be to, apklausus pacientus, nukentėjusius nuo savų gyvūnų įkandimo, paaiškėjo, kad tik 50% iš jų buvo skiepyti (iš 291 atvejo, 146 – skiepyti, 145 – neskiepyti). Tai rodo žemą gyventojų sąmoningumo lygį, bei nepakankamą valstybinių įstaigų kontrolę.

Daugiausia vaikai nukentėję nuo šunų įkandimų. Nustatyta, kad nuo šunų nukentėjo 83,7% vaikų (893 atvejai), 12,8% (137 vaikai) – buvo apdraskyti ar apkandžioti kačių,

2 lentelė. Nukentėjusiųjų vaikų tarpusavio ryšys su apkandžiojusiu gyvūnu.

Metai	Nukentėjusiųjų skaičius	Savas gyvūnas		Žinomas: draugų, kaimynų		Nežinomas, valkataujantis	
		Bendras sk.	%	Bendras sk.	%	Bendras sk.	%
2008	252	84	33,3	107	42,5	61	24,2
2009	252	76	30,2	115	45,6	61	24,2
2010	280	70	25	120	42,9	90	32,1
2011	283	61	21,6	116	40,9	106	37,5
Iš viso	1067	291	27,3	458	42,9	318	29,8

3 lentelė. Gyvūnai, nuo kurių nukentėjo vaikai 2008-2011 m.

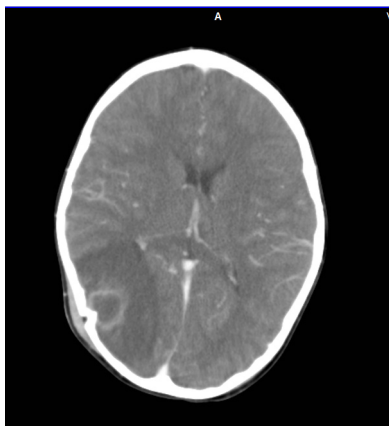
Gyvūnas	Nukentėjusiųjų skaičius
Šuo	893
Katė	137
Žiurkė/pelė	20
Lapė	1
Šėškas	5
Voverė	1
Bezdžionė	5
Triušis	4
Bebras	1

4 lentelė. Dažniausiai pažeidžiami kūno regionai pagal vaikų amžiaus grupes

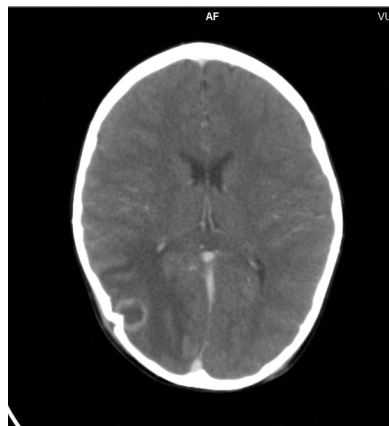
Regionas	0-5 m. (228)	5-10 m. (382)	Vyresni kaip 10 m. (457)
Galva/veidas	45,9%	23,7%	3,4%
Viršutinė galūnė	41%	38,7%	43,3%
Apatinė galūnė	1,2%	25,7%	34,1%
Liemuo/dauginės	11,9%	11,9%	19,2%

5 lentelė. Atliktų rentgenogramų ir rastų kaulų lūžių skaičius

Metai	Įkandimų skaičius	Daryta rentgenogramų	Rasta lūžių	Lūžio vieta, atvejų skaičius, vaiko amžius
2008	252	11	2	delnakaulis-1 5 m. pirštakaulis-1 10 m.
2009	252	13	1	pirštakaulis-1 14 m.
2010	280	13	2	delnakaulis-1 5 m. pakauskaulis-1 4 m.
2011	283	33	4	pirštakaulis-4 12 m. 5 m. 10 m. 10 m.

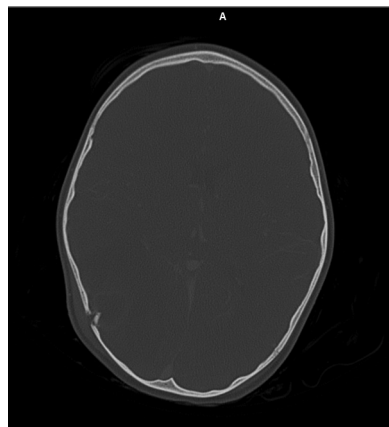
1 pav.

3 pav.

2 pav.

4 pav.

likę 3,5% (37 atvejai) – įvairių kitų gyvūnų (3 lentelė).

Įkandimų atveju dažniausiai pažeidžiamas vienas kūno regionas. Tik 5,2% (55 atvejai) buvo pažeisti keli kūno regionai (daugybinės žaizdos). Taip pat nustatyta, kad jaunesniems kaip 5 metų amžiaus vaikams dažniausiai pažeidžiama galva ir veidas – 45,9%, viršutinės galūnės – 41%.

5-10 metų amžiaus grupėje dažniausiai nukenčia viršutinės galūnės – 38,7%. 10 metų ir vyresniems vaikams – viršutinės galūnės pažeidžiamos 43,3%, apatinės – 34,1%. Tai yra, kuo didesnis vaikas, tuo žemiau esanti kūno sritis apkandžiojama (4 lentelė).

Dalis vaikų nuo gyvūnų įkandimų nukenčia nesmarkiai – tai nedideli, paviršiniai sužeidimai, nereikalaujantys chirurginio gydymo (nubrozdinimai, žaizdelės iki 2-3 mm dydžio). Tokie pacientai sudaro 27,7% (296 atvejai). Likę 72,3% (771 atvejis) – gilesni pažeidimai, t.y. žaizdos, reikalaujančios chirurginio sutvarkymo. Ypač didelio dėmesio reikalauja vaikų iki 10 metų amžiaus plaštakos / pirštų srities žaizdos, kadangi įkandus stambesniai gyvūnui, galimi kaulų lūžiai.

Mūsų ligoninės duomenimis, rentgenogramos atliktos retai – 6,6% ligonių (70 atvejų). 5 lentelėje pateiktas darytų rentgenogramų ir rastų kaulų lūžių santykis. Kaip matome, nuo 2011 m. pradėta daryti daugiau rentgenogramų, kartu rasta ir daugiau lūžių. Tai susiję su 2010 m. spalio mėn. klinikiu atveju, kurį norėtume aptarti atskirai.

KLINIKINIS ATVEJIS

2010-10-13 d. į VUVL kreipėsi 4,5 metų mergaitė, kuriai į galvą įkando kaimynų senbernaras. Atvykus į PSPS, pakaušio srityje matoma 1,5 cm žaizda. Atlikus galvos 2 kryptų rentgenogramas, lūžio nepastebėta. Atliktas chirurginis galvos žaizdos sutvarkymas, mergaitė išleista į namus. 10-15 d. atsirado pykinimas ir vėmimas, sutriko eisena, kalba, tačiau tėvai į gydymo įstaigą nesikreipė. 10-17 d. buvo traukulių epizodas. Kitą dieną mergaitė paguldyta į Antakalnio ligoninės pediatrijos skyrių. 10-20 d. dėl besitęsiančio subfebrilaus karščiavimo, piodermijos perkelta

į Vaikų ligoninės infekcinių ligų skyrių. Atvykus: sąmoninga, aktyvi, bendrasmegeninių ir židinių neurologinių simptomų nėra. Ligonė subfebriliai karščiuoja, tačiau meninginių simptomų nėra. Žaizda sugijusi. Edemos akių dugne nerasta. Bendrame kraujo tyrime leukocitų skaičius nepadidėjęs, CRB - 11,22 mg/ml. Dėl pirmą kartą gyvenime įvykusio traukulių priepuolio, 10-21 d. mergaitė tolimesniam ištyrimui ir gydymui perkelta į vaikų neurologijos skyrių. 10-22 d. (9-ą parą po traumos) atlikta galvos KT, rastas impresinis pakauškaulio lūžis ir pakaušinės smegenų skilties apie 2 cm diametro abscesas (1,2 pav.). Atkreipiame dėmesį, kad po KT, pakartotinai peržiūrėjus rentgenogramas, atliktas 10-13 d., derinant radiologinius radinius su anamnezės ir klinikiniais duomenimis, vis dėl to įtartas pakauškaulio žvyno lūžis). 10-22 d. ligonė perkelta į vaikų traumatologijos skyriaus neurochirurgijos poskyrį, kur skirtas antibakterinis gydymas ceftriaksonu ir dehidratacija manitoliumi. 11-02 d. pakartota galvos KT: susiformavo 16,2 x 16,3 mm židinis su kapsule (3 pav.). 11-08 d. (22-ą parą po įkandimo) pacientė operuota: atlikta kraniotomija, intracerebrinis abscesas pašalintas kartu su kapsule (4 pav.). Ligonė vieną parą po operacijos gydyta intensyvios terapijos skyriuje. Antibakterinė terapija ceftriaksonu tęsta dar 4 paras (iš viso 23 paras). 11-18 d. pacientė geros būklės, be neurologinių simptomų, pilnai sugijus operacinei žaizdai, išrašyta. Mergaitė buvo atvykusi kontrolei po 6 ir 12 mėnesių - skundų neturėjo, bendrasmegeninės ir židinės neurologinės simptomatikos nebuvo, kontrolinėse tomogramose pakitimų nerasta.

REZULTATŲ APTARIMAS

Nukentėjusių nuo gyvūnų įkandimų vaikų, kurie kreipėsi į Vaikų ligoninę, skaičius (1,41%) panašus, kaip ir besikreipiančių į gydymo įstaigas kitose šalyse. JAV, Ispanijos, Meksikos mokslininkų duomenys skirtingi, tačiau visoje šalyse šis skaičius svyruoja nuo 0,31% iki 1,5% [1-4].

Vidutinis nukentėjusių vaikų amžius (8,8 metai), mūsų duomenimis, didesnis nei kitose šalyse, kur jis svyruoja tarp 5,1 ir 7,4 m. [1,2,5]. J.Schalamon ir kt. (JAV) rašo, kad dažniausiai nukentėčia

1 metų vaikai, vėliau su amžiumi pavojus mažėja [1]. Meksikos ir Kanados [4-5] duomenimis, nukentėjusiųjų nuo įkandimų pikas yra 5-9 metai. Tik Honkongo mokslininkai pastebi, kad nukentėjusiųjų amžiaus vidurkis didesnis – 11,8 metų [7]. Mūsų ligoninės duomenys rodo, kad maži vaikai nukentėčia rečiau. Rizikingiausias amžius nuo 7 iki 10 metų.

Vaikų ligoninėje hospitalizuojama tik 9,1% nukentėjusių nuo įkandimų vaikų. Tai gerokai mažiau, negu aprašo JAV, Ispanijos ir Kanados gydytojai (atitinkamai 15,3 - 17 - 27%) [1,2,5]. Mūsų duomenys panašesni į Indianapolio

ligoninės duomenis [3]. To priežastimi gali būti faktas, kad kitose šalyse dėl daugybinių pažeidimų kreipiasi kur kas daugiau pacientų – 6-10% [1,4,7], o mes tokių ligonių turime tik 5,2%. Dėl sužeidimų pobūdžio, t.y. paviršinių pažeidimų ir žaizdų santykio, duomenys įvairiose šalyse labai skiriasi ir vieningos tendencijos nepastebėta [1,5,8,9]. J.Schalamon ir kt. (JAV) pažymi, kad dėl paviršinių sužalojimų kreipiasi 15% pacientų. Didžiausią skaičių nurodo Mia E. Lang ir Terry Klassen (Kanada) - 46%. Mūsų duomenimis, žaizdos sudaro 72,3%, o paviršiniai sužalojimai 27,7%.

Turime sutikti, kad literatūroje vyraujanti nuomonė apie tai, kad vaikams iki 5 metų amžiaus dažniausiai sužeidžiama galva ir veidas, o vyresniems – galūnės [1-4,6-8], sutampa su mūsų ligoninės duomenimis. Tačiau randame, kad bendras pakenktų sričių santykis gerokai skiriasi. Galva ir veidas, šių literatūros šaltinių duomenimis, pakenkiami 50% - 71% , galūnės 23% - 46%. Tuo tarpu mūsų duomenimis, galvos sužeidimai būna rečiau (20,8%), o galūnės pažeidžiamos žymiai dažniau (66,9%).

Vaikai dažniau nukentėčia nuo nežinomų ir valkataujančių šunų (29,8%), negu nuo savų augintinių (27,3%). Tuo tarpu JAV, Ispanijos, Kanados mokslininkai rašo, kad nuo savų gyvūnų nukentėčia iki 51,9% vaikų, o nežinomi gyvūnai apkandžioja tik 15-21% [1-3,5]. Vieninteliai Hon K.L., Fu C.C. ir kt. (Honkongas) rašo apie atvirkštinį santykį, t.y. kad nuo savo šuns nukentėjo tik 15% vaikų [7]. Be to, Mia E. Lang ir Terry Klassen (Kanada) bei Dawn M.Daniels ir kt. (JAV) pažymi pavienius atvejus, kai savas ar žinomas gyvūnas buvo neskiepytas, ir vaikams reikėjo skirti antirabinę vakciną [3,5]. Šveicarų mokslininkai rašo, kad antirabinę vakcina skirta 1,1% pacientų [9]. Tuo tarpu mes nustatėme, kad tais atvejais, kai vaikai buvo apkandžioti savo šuns, net 50% iš šių gyvūnų nebuvo skiepyti. Be to, mūsų duomenimis, nukentėjusių nuo benamių, valkataujančių gyvūnų skaičius kasmet didėja. Atitinkamai vis daugiau vaikų (mūsų ligoninėje – 64,6%) tenka skirti antirabinę profilaktiką. Tuo mūsų duomenys artimesni Honkongo duomenims, kur antirabinę vakcina skiriama pusei nuo įkandimų nukentėjusių vaikų [7]. Pastebėtas įkandimų sezoniškumas, t.y. jų skaičiaus padidėjimas vasaros mėnesiais, sutampa su kitų literatūros šaltinių duomenimis [1,5,6,9].

JAV ir Kanados mokslininkai, apibendrinantys 5-10 metų duomenis, nurodo po 1-4 kaulių lūžių atvejus [1,5]. Tuo tarpu Vaikų ligoninėje 4 metų laikotarpiu (2008-2011m.) buvo nustatyti 9 lūžiai vaikams, nukentėjusiems nuo gyvūnų įkandimų. Be to, pastebėta, kad atliekant daugiau rentgenogramų, daugiau rasta ir lūžių. Tai rankos pirštų bei delnakaulių lūžiai vaikams iki 10 metų (dviem atvejais – pirštų lūžiai vyresniems vaikams) bei pakauškaulio lūžis 4,5 metų mergaitei. Išvada: mažiems vaikams rekomenduojama atlikti rentgenogramas visais atvejais,

kai stambus šuo apkandžioja rankas ar galvą, vyresniems – esant plaštakų ar pirštų žaizdoms.

IŠVADOS

1. Gyvūnų įkandimai sudaro 2,7% visų vaikų traumų priežasčių.
2. Vidutinis nukentėjusių vaikų amžius 8,8 metai. Rizikingiausias amžius nuo 7 iki 10 metų.
3. Mūsų ligoninėje hospitalizuojama 9,1% nukentėjusių nuo įkandimų vaikų.
4. Mūsų duomenimis, paviršiniai sužalojimai pasitaikė 27,7%, o žaizdos – 72,3% vaikų. Daugybiniai pažeidimai nustatyti 5,2% nukentėjusiųjų.
5. Vaikams iki 5 metų amžiaus dažniausiai sužeidžiami galva ir veidas, o vyresniems – galūnės. Kuo didesnis vaikas, tuo žemiau esanti kūno sritis apkandžiojama.
6. Vaikai dažniau nukentėję nuo nežinomų, valkataujančių gyvūnų (29,8%), negu nuo savų augintinių (27,3%). Be to, vaikų, nukentėjusių nuo benamių gyvūnų, skaičius kasmet vis didėja.
7. Nustatyta, kad tais atvejais, kai vaikai nukentėjo nuo savų augintinių, 50% iš šių gyvūnų nebuvo skiepyti nuo pasiutligės.
8. Antirabinė vakcina skirta 64,6% visų nuo gyvūnų įkandimų nukentėjusių vaikų.
9. Pastebėtas įkandimų sezoniskumas, - daugiausia nukentėjusių būna gegužės-rugpjūčio mėnesiais; pikas birželio mėnesį.
10. Vaikų ligoninėje 4 metų laikotarpiu (2008-2011 m.) buvo nustatyti 9 lūžiai vaikams, nukentėjusiems nuo gyvūnų įkandimų.
11. Vaikams iki 10 metų amžiaus rekomenduojama atlikti rentgenogramas visais atvejais, kai stambus šuo apkandžioja rankas ar galvą, vyresniems – esant plaštakų ar pirštų žaizdoms.

Literatūra

1. Schalamon J, Ainoedhofer H, Singer G, Petnehazy T, Mayr J, Kiss K, Höllwarth ME. Analysis of Dog Bites in Children Who Are Younger Than 17 Years. *Pediatrics* 2006;117:e374-e379.
2. Méndez Gallart R, Gómez Tellado M, Somoza Argibay I, Liras Muñoz J, Pais Piñero E, Vela Nieto D. Dog bite-related injuries treated in a pediatric surgery department: analysis of 654 cases in 10 years. *An Esp Pediatr*. 2002 May; 56(5): 425-9.
3. Daniels DM, Ritzi RB, O'Neil J, Schere LR. Analysis of nonfatal bites in children. *J Trauma*. 2009 Mar;66(3 Suppl):S17-22.

4. Santana-Montero BL, Ahumada-Mendoza H, Vaca-Ruiz MA, Castro-Sierra E et al. Cerebellar abscesses caused by dog bite: a case report. *Childs Nerv Syst* (2009) 25:1137-1141.

5. Lang ME, MD, PhD; Klassen T, MD. Dog bites in Canadian children: a five-year review of severity and emergency department management. *Can J Emerg Med* 2005; 7(5):309-14.

6. Kaye AE.; Belz JM.; Kirschner RE. Pediatric Dog Bite Injuries: A 5-Year Review of the Experience at The Children's Hospital of Philadelphia. *Plastic & Reconstructive Surgery*. 124(2):551-558, August 2009.

7. Hon KL, Fu CC, Chor CM et al. Issues associated with dog bite injuries in children and adolescents assessed at the emergency department. *Pediatr Emerg Care*. 2007 Jul;23(7):445-9.

8. Juang D, Sippey M, Zuckerbraun N, Rutkoski JD, Gaines BA. "Non-bite dog-related" injuries: an overlooked injury mechanism in the pediatric population. *J Trauma*. 2011 Nov;71(5 Suppl 2):S531-3.

9. Matter HC, Arbeitsgemeinschaft S. The epidemiology of bite and scratch injuries by vertebrate animals in Switzerland. *Eur J Epidemiol*. 1998 Jul;14(5):483-90.

DOG BITES IN CHILDREN

Ingrida Sapagovaitė, Ramūnas Raugas, Julija Kociūtė

Summary

Key words: dog bites, animal bites, dog bite injuries, intracerebellar abscesses, pediatric trauma.

Bites of animals are serious public health's issue, especially significant for children at their age. The purpose of an article is to review and analyze 4 years (2008-2011) Children's Hospital, Affiliate of Vilnius University Hospital Santariskiu Clinics data about the bites of animals, it's epidemiology, seasonality, the age of children who are victims and risk groups, damage format and treatment methods, to compare this data with the literature from other countries.

Statistics analyzed children until 18 years old, bitten by animals, who applied for Children's Hospital emergency department's surgical section (PSPS) in 4 years time. The average age of victims - 8,8 year. The most risky age 7-10 year. Most of the patients received outpatient treatment; 9,1% (97) were hospitalized. Children often were harmed from May till August (the peak - June). 70,2% (749) children were injured by recognizable animal, 29,8% (318) were injured by vagrant animals. This number grows every year. On the other hand, there is a drop of number every year in the cases where children were bitten by domestic animals. Children until 5 years old usually had injuries in their head and face (45,9%), older ones - upper (43,4%) and lower (34,1%) limbs. The smaller the child, the more affected upper part of the body. 27,7 (296 children) applied for surgical damage, 73,3 (771 children) were wounded, so that they received surgical intervention. There were 9 cases of bone fractures: 8 cases of hand and fingers, 1 case - head. 4,5 years old girl were performed neurosurgical operation due to brain abscess which appeared after the bite. The outcome was good.

We suggest that for children under year 10 the radiograph investigation should be carried out with no exception if hands or head has been bitten by a dog; for children older than year 10 – if a hand or fingers have been injured.

Correspondence to: ingrida.sapagovaitė@vyvl.lt

Gauta 2012-09-28